

СПЕЦЫФІКА ПУНКТУАЦЫЙНАГА АФАРМЛЕННЯ ІНТЭРНЭТ-ДЫЯЛОГУ

В. М. Шаршнёва

(Установа адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова”,
кафедра агульнага і славянскага мовазнаўства)

У артыкуле ідзе гаворка аб асаблівасцях пунктуацыі электроннага дыялогу, звяртаецца ўвага на ігнараванне знакаў прыпынку, на ўспрыманне ў якасці сігналаў спынення маўлення або змяшэння яго тэмпу іншых графічных элементаў, на дадатковую, эмацыянальна-экспрэсіўную, функцыю знакаў прыпынку.

Штуршком да ўзнікнення дыялога ў інтэрнэце можа стаць не толькі падзея грамадскага, культурнага, навуковага, палітычнага жыцця, але і любая маўленчая падзея. Фізічная непрадстаўленасць, немагчымасць бачыць і чуць субяседніка ўплывае на культуру зносін, на якасць самавыражэння і, адпаведна, на разнастайнасць, паслядоўнасць і ўзаемазвязанасць ужытых маўленчых сродкаў – фанетычных, графічных, арфаграфічных, лексічных, фразеалагічных, словаўтваральных, граматычных, пунктуацыйных, стылістычных, структурных, тэкстаўтваральных. Так, С.А. Важнік сцвярджае, што менавіта інтэрнэт абумовіў узнікненне “новага – больш дэмакратычнага – стылю пісьма, які цалкам адпавядае дынаміцы сучаснай маладзёжнай субкультуры: хуткі, раскаваны, лёгкі, творчы эўрыстычны, арыгінальны, інфармацыйна ёмісты, месцамі жартоўны; тэматычна разнастайны (адсутнасць “закрытых” тэм)” [1, с. 85]. Асобае значэнне ў падачы інфармацыі і акцэнтаванні ўвагі на яе значнасці адыгрывае пунктуацый-

нае афармленне рэплікі. Традыцыйныя раздзяляльная і выдзяляльныя функцыі знакаў прыпынку, характэрныя для пісьмовага тэксту, пераасэнсоўваюцца, набываюць іншыя, не ўласцівыя для іх у прывычным афармленні адценні, інтанацыі, набываюць здольнасць змяшчаць дадатковую, імпліцытную інфармацыю, выражаць эмоцыі. Прыкладам спецыфічнага пунктуацыйнага афармлення можа стаць наступная рэпліка, узятая з размешчанага на старонках электроннай версіі газеты “Наша ніва” [2] інтэрнэт-дыялогу пра таксістку, якую звольнілі за непаважлівыя выказванні адносна беларускай мовы:

Мік-Цвік 28.01.2019 / 19:15

Адкуль такое цёмнае прымітыўнае беларусафобства? Я вось даўно заўважыў-чым ніжэй інтэлект-тым часцей такія выпадкі трапляюцца!)Відаць і тут не ад вялікага розуму мадам выдала!)))

Імкненне да максімальна хуткай перадачы сваіх думак у выпадку імпульсіўнага рэагавання на абмяркоўваемую падзею або з мэтай падтрымання дыялогу перашкаджае аўтарам рэплік суправаджаць афармленне сваіх думак пастаноўкай адпаведных знакаў прыпынку. У некаторых выпадках знакі прыпынку зусім або часткова ігнаруюцца (*цёмнае прымітыўнае беларусафобства* замест *цёмнае, прымітыўнае беларусафобства* – паколькі ў якасці азначэнняў выступаюць эпітэты, то іх мэтазгодна раздзяліць коскай; *Відаць і тут не ад вялікага розуму мадам выдала!* замест *Відаць, і тут не ад вялікага розуму мадам выдала!* – коскай трэба выдзеліць пабочнае слова); або ставяцца няправільна (другі сказ паводле правіл пунктуацыі патрабуе наступнага афармлення: *Я вось даўно заўважыў: чым ніжэй інтэлект, тым часцей такія выпадкі трапляюцца!*). Варта звярнуць увагу на ігнараванне прабела як знака, які дапамагае раздзяліць словы ад іншых слоў, ад знакаў прыпынку, размежаваць злучок і працяжнік, якія ў электронным афармленні часта не размяжоўваюцца. Свабодны падыход да выкарыстання пунктуацыйных знакаў у працытаваным прыкладзе не ўплывае на ўспрыняцце і асэнсаванне зместу, больш за тое, дапамагае ацаніць пазіцыю аўтара, прасачыць, якія з адзначаных ім меркаванняў з’яўляюцца, на яго думку, больш важкімі, істотнымі (можна меркаваць, што афармленне часткі фразы “працяжнікамі” *Я вось даўно заўважыў-чым ніжэй інтэлект-тым часцей такія выпадкі трапляюцца!* надае ёй ролю ключавой, а астатнія заўвагі ўспрымаюцца як другасныя, фонавыя). Разнастаіць выказванне эмацыянальна афарбоўкай дапамагаюць смайлікі, якія прымаюць на сябе функцыю інтанацыйных канструкцый. Некалькі іншы падыход да знешняга афармлення назіраецца ў наступнай рэпліцы па абмеркаванні наступстваў зімовага акунання ў палонку [3]:

Ян Севярын Бакей 19.01.2019 / 15:10

Не стаўлю пад сумненне кампетэнцыю доктара.

Але... Ёсць ў мяне харошы знаёмы, пасля вялікіх праблемаў са здароўем (ці не анкалэгія страўніка нават?) стаў ЗОЖ-нікам, бегает марафоны, на ровары ездзіць у Жыровічы памаліцца, а гэта каля ста трыццаці км ў адзін бок, ну і ў аматарскім клубе «маржуе», удзельнічае ў спартовых спаборніцтвах у асення-зімай вадзе, заплывы на хуткасць на 25-50-100 м, як і ў басейне, толькі вада +5 і паветра не нашмат цяплей... Дарэчы, ён сам медык, і вось ўжо пенсіянер...

Гэта я да чаго? А да таго, што і альпінізм - сьмяротна небяспечная рэч, і трансантарктычныя пераходы на лыжах, і шмат што яшчэ... Але калі ў Мэлары спыталі - навошта, маўляў, ты лезеш на Эверэст? то ён адказаў класічна - «таму, што ён, Эверэст, ёсць». Чалавеку павінна быць цесна ва ўтульным, з кандыцыянерам, падагрэтай падлогаю, гаджэтамі і аўтаматыкаю на кожным кроку, катэдзжы.

Відавочна, што рэплікант у цэлым асэнсоўвае неабходнасць знакаў прыпынку і ў значнай меры ведае правілы іх пастаноўкі, пра што сведчыць, напрыклад, бездакорнае афармленне пабочных слоў, аднародных членаў сказа, параўнальных зваротаў і інш. Аднак адсутнічае адзінства афармлення названых і іншых сінтаксічных адзінак: коска або аддзяляецца прабелам ад папярэдняга слова, або, наадварот, далучаецца да іншага слова; у першым выпадку ўстаўная канструкцыя вылучана правільна – дужкамі (*ці не анкалэгія страўніка нават?*), а другім аўтар абмежаваўся коскамі (*а гэта каля ста трыццаці км ў адзін бок*); класічнае шматкроп’е з трох кропак у апошнім выпадку заменена дзвюма кропкамі. Патрабуе ўвагі і, адпаведна, папраўкі пастаноўка знакаў прыпынку пры простае мове. Агульнае, цэласнае ўспрыняцце знешняга боку паведамлення дазваляе зрабіць высновы аб наяўнасці (нават, больш за тое, выразнай адчувальнасці) дадатковай функцыі знакаў прыпынку – эмацыянальна-экспрэсіўнай. Гэта функцыя якраз і выражаецца ў імкненні аўтара максімальна дакладна перадаць змест выказвання, у пэўнай ступені ігнаруючы строгаць патрабаванняў да яго знешняга афармлення.

Існаванне і функцыянаванне беларускай мовы ў віртуальнай прасторы, безумоўна, заслугоўвае і патрабуе належнай увагі. Сёння інтэрнэт з’яўляецца самай важнай і неабходнай крыніцай інфармацыі. Яго апэратыўнасць, хуткасць і даступнасць сувязі паміж карыстальнікамі дазваляюць успрымаць інтэрнэт як прыладу не толькі для пазнання, але і для зносін. Афармленне камп’ютарных зносін мае свае адметныя пунктуацыйныя асаблівасці (напрыклад, магчымаць знакаў прыпынку выконваць, акрамя выдзяляльнай і раздзяляльнай, яшчэ і эмацыянальна-экспрэсіўную функцыю), што ўплывае на станаўленне і

ўспрыманне віртуальнай асобы. Дэталёвае вывучэнне гэтых асаблівасцей дапаможа высветліць іх уплыў на фарміраванне сучаснай беларускай літаратурнай мовы, а таксама абгрунтаваць магчымасць функцыянавання не толькі вуснай і пісьмовай, але і новай, віртуальнай, формы зносін.

Літаратура

1. Важнік, С. Беларуская мова ў інтэрнэце / С. Важнік. – Acta Neophilologica, 2006. – VIII. – С. 79–89.
2. “Я беларускі язык на дух не переносу”, – зморшчылася таксістка. Назаўтра яе звольнілі [Электронны рэсурс] / Рэжым доступу: <https://nn.by/?c=ar&i=224360#startcomments>. – Дата доступу: 31.01.2019.
3. Доктар: Акунанне ў палонку можа прывесці да спынення сэрца [Электронны рэсурс] / Рэжым доступу: <https://nn.by/?c=ar&i=223859#startcomments>. – Дата доступу: 31.01.2019.